

ĐỔI MỚI TỔ CHỨC HỆ THỐNG TÒA ÁN TẠI CỘNG HÒA PHÁP

MARC MOINARD

**Thẩm phán, Nguyên Tổng Thư ký Bộ
Tư pháp, Cộng hoà Pháp**

I. Vấn đề đổi mới bản đồ tư pháp của Cộng hoà Pháp

Thay đổi bản đồ tư pháp là một cuộc cải cách dù khó khăn nhưng cần thiết.

Trong hai thập kỉ vừa qua tại Pháp, các Bộ trưởng Bộ Tư pháp thường né tránh chủ đề này vì động tới hệ thống tổ chức tòa án hay bản đồ tư pháp tức là động tới các quyền lợi được cho là chính đáng của nhiều chủ thể khác nhau và sẽ có rất nhiều phong trào phản đối. Thật vậy, khi có quyết định xóa bỏ một Tòa án để tập trung nguồn lực vào các Tòa án có quy mô lớn hơn, thường có nhiều phản đối rất mạnh mẽ. Đầu tiên là phản ứng dữ dội của các thẩm phán vì họ sắp phải di chuyển tới một Tòa án khác (chúng tôi đã thuyên chuyển 1500 thẩm phán và trung bình một ngày họ phải đi khoảng 50 – 100 km để tới được nơi làm việc mới) và tất nhiên sẽ có những thẩm phán sẽ mất vị trí công tác trước đây của họ. Với việc thay đổi bản đồ tư pháp, cuộc sống của các thẩm phán bị xáo trộn. Tiếp đến là phản ứng của các đại biểu dân cử của các địa phương nơi có Tòa án bị xóa bỏ. Và cuối cùng là sự phản đối của các luật sư - những người phản đối quyết liệt việc thay đổi bản đồ tư pháp vì họ phải thay đổi địa bàn làm việc quen thuộc trước đây của họ.

Tuy nhiên, việc thay đổi bản đồ tư pháp vẫn phải diễn ra.

Như vậy việc làm hi sinh quyền lợi riêng vì sự nghiệp chung đã từng là một thách thức làm nản lòng phần lớn các Bộ trưởng Bộ Tư pháp. Đợt cải cách gần đây nhất diễn ra cách đây 50 năm, tức là vào năm 1958 khi tướng De

¹ Sử dụng hình minh họa trên trang thelocal.fr

Gaulle trở thành Tổng thống Pháp. Trong vòng 4 tháng, tướng De Gaulle đã làm thay đổi toàn bộ hệ thống tư pháp của Pháp. Trong chương trình tranh cử của mình, Tổng thống Pháp đương nhiệm Sarkozy đã đưa việc thay đổi bản đồ tư pháp như một ưu tiên hàng đầu của Chính phủ. Việc thay đổi bản đồ tư pháp đã diễn ra một cách hết sức khó khăn trong vòng 8 tháng.

Đợt thay đổi tổ chức hệ thống Tòa án lần này là một thành công hay thất bại?

Tôi cho rằng đây là một thành công nhưng một thành công không trọn vẹn! Thực vậy kết quả đạt được mới dừng lại ở việc tạo lập lại bản đồ tư pháp, tức là bỏ một số lượng nhất định các Tòa án để tập trung nhân sự vào các Tòa án có quy mô lớn hơn. Đợt thay đổi bản đồ tư pháp lần này đã giúp bỏ 350 trên tổng số 1200 Tòa án tại Pháp. Tuy vậy, đợt cải cách này không phải là cải cách tổ chức Tòa án - đây là tham vọng ban đầu khi khởi động cải cách.

Hiện tại đang đặt ra vấn đề thời hạn cải cách. Thực tiễn cho thấy cải cách này phải được tiến hành nhanh chóng nếu không sẽ không thể thực hiện được. Khi đã quyết định tiến hành cải cách và đã lập được các kế hoạch cụ thể, Pháp đã tiến hành cải cách hết sức nhanh chóng. Cụ thể bà Rachida Dati lên làm Bộ trưởng Bộ Tư pháp vào tháng 5/2007 và vào tháng 6/2007 bà đã phát động Dự án thay đổi hệ thống tổ chức Tòa án. Hệ thống Tòa tư pháp của Pháp có ba cấp :

* Tòa sơ thẩm với nhiều loại tòa án khác nhau:

- Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng;
- Tòa án sơ thẩm thẩm quyền hẹp;
- Tòa án lao động sơ thẩm;
- Tòa án thương mại sơ thẩm.

* Tòa phúc thẩm xét xử phúc thẩm đối với các bản án của các Tòa sơ thẩm.

* Tòa phá án (Tòa án tư pháp tối cao).

Một vài số liệu chính

Tòa án tại Pháp	Số lượng
<i>Tòa án phúc thẩm</i>	35
<i>Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng</i>	181
<i>Tòa án sơ thẩm (tại các tỉnh và lãnh thổ hải ngoại)</i>	5
<i>Tòa án sơ thẩm thẩm quyền hẹp và Tòa án gần dân</i>	476
<i>Tòa án thương mại sơ thẩm</i>	181
<i>Tòa án lao động sơ thẩm</i>	271
<i>Tòa án liên khu vực chuyên trách</i>	8

Giai đoạn 1

Vào tháng 6/2007 chúng tôi dự định gộp tất cả các Tòa án cấp sơ thẩm (Tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng, Tòa sơ thẩm thẩm quyền hẹp, Tòa lao động sơ thẩm, Tòa thương mại sơ thẩm) vào thành một Tòa sơ thẩm. Trong tháng 9, các thẩm phán, luật sư và các chức danh tư pháp khác cũng như các chính trị gia đã kịch liệt phản đối dự án này. Sau đó vào tháng 12, Bộ trưởng Bộ Tư pháp và ê-kíp của bà đã từ bỏ dự án gộp các tòa án sơ thẩm để thành lập một Tòa án sơ thẩm duy nhất và chỉ dừng lại ở việc xóa 350 Tòa án hoạt động không hiệu quả. Các tòa án bị xóa có rất ít vụ việc để thụ lý vì hiện nay người ta có xu hướng thích chuyển đến sống tại các thành phố hơn là đến các vùng nông thôn. Chính phủ đã ban hành hai Nghị định (Nghị định số 2008- 145 ngày 15/2/2008 quy định việc thay đổi trụ sở và địa hạt các Tòa án sơ thẩm thẩm quyền hẹp, các Tòa án gần dân và các Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng và Nghị định số 2008-146 ngày 15/2/2008 quy định việc thay đổi trụ sở và địa hạt các Tòa án thương mại sơ thẩm). Chúng tôi đã không thực hiện được việc thay đổi tổ chức hệ thống tòa án như mong muốn bởi vì dự án này phải được Nghị viện thông qua bằng một văn bản luật. Nhiều khả năng đạo luật này không được thông qua vì nhiều thành viên của Nghị viện là đại biểu của các địa phương có Tòa án bị xóa. Do vậy, chúng tôi đã quyết định xóa một số Tòa án và để thực hiện việc này chỉ cần ban hành các Nghị định chứ không cần đến việc thông qua một văn bản luật.

Giai đoạn 2

Sau đó chúng tôi vẫn thành lập một Ủy ban để xem xét cách thức để có thể tiến hành thay đổi tổ chức hệ thống tòa án dù với rất ít hy vọng thành công. Cũng phải thấy rằng dù cần có những thay đổi nhất định nhưng hệ thống tòa án hiện nay của Pháp hoạt động khá hiệu quả. Tuy việc thay đổi hệ thống tổ chức tòa án là nên làm nhưng trong bối cảnh chính trị hiện nay không thể có được một văn bản luật quy định về việc thay đổi cơ cấu tổ chức các tòa án. Việt Nam ở trong một hoàn cảnh khác với Pháp. Hiện nay Pháp đang bị chỉ trích vì tiến hành cải cách khá ngược đời: chúng tôi xây mới một ngôi nhà mà khởi công là xây mái nhà. Thực vậy, đáng lẽ ra phải cải cách việc tổ chức hệ thống tòa án tạo cơ sở cho việc thay đổi lại bản đồ tư pháp.

Chúng tôi đã bắt đầu bằng việc bỏ các Tòa án nhỏ hoạt động kém hiệu quả. Thực tế cho thấy khi một Tòa án có ít vụ việc để giải quyết sẽ dần hoạt động kém đi vì năng lực chuyên môn của các thẩm phán sa sút dần dần: các vấn đề pháp luật ngày càng phức tạp và nếu như không được xét xử thường xuyên và không nắm bắt được chúng, phán quyết của các thẩm phán sẽ không thực sự thỏa đáng.

Bà Bộ trưởng Rachida Dati đã cùng với các thành viên của Bộ Tư pháp đến các tòa án và đã vấp phải thái độ phản đối mãnh liệt của các Tòa án này. Tuy vậy, đã có các cuộc trao đổi với từng thẩm phán bị ảnh hưởng bởi đợt thay đổi bản đồ tư pháp này nhằm tìm ra các giải pháp tháo gỡ các vấn đề liên quan đến việc chuyển nơi công tác của các thẩm phán (đây là những người đã sinh sống ổn định, kết hôn và thiết lập được các quan hệ tại một nơi nhất định).

Tôi chỉ mong muốn đem đến cho quý vị kinh nghiệm thực tế tại Pháp để quý vị suy ngẫm trong việc tiến hành đổi mới hệ thống tòa án Việt Nam. Trong cuộc cải cách tư pháp tại Pháp, có những việc chúng tôi đã làm tốt nhưng cũng có một số việc đáng lẽ chúng tôi không nên làm hay phải làm khác đi. Có một điều chắc chắn đó là cải cách tư pháp là một việc rất khó khăn.

II. Giới thiệu tổ chức hệ thống tòa án tại Pháp

Bộ Tư pháp

Bộ Tư pháp có một vị trí rất quan trọng tại Pháp. Bộ Tư pháp có khoảng

1500 nhân viên làm việc tại nhiều Vụ khác nhau (Vụ Dịch vụ tư pháp, Vụ Pháp luật dân sự, Vụ Pháp luật hình sự, Vụ Quản lý các trại giam và Vụ hỗ trợ tư pháp đối với thanh thiếu niên), Tổng thanh tra các dịch vụ tư pháp và Ban tổng thư ký.

Bộ Tư pháp là đơn vị nhà nước có nhiều đất đai nhất (diện tích đất các Tòa án và các trại giam). Bộ Tư pháp cấp ngân sách và quản lý nhân sự của các Tòa án (8000 thẩm phán công tố và thẩm phán xét xử, 22000 nhân viên gồm thư ký và lục sự). Bộ Tư pháp cũng đảm nhiệm công tác tin học hóa và quản lý đất đai cho các tòa án. Bộ trưởng Bộ Tư pháp cũng tham gia cùng với Hội đồng thẩm phán cao cấp vào việc bổ nhiệm thẩm phán công tố và thẩm phán xét xử. Hội đồng thẩm phán cao cấp gồm các thẩm phán được các đồng nghiệp bầu vào Hội đồng và các nhân vật được Chủ tịch Hạ viện, Chủ tịch Thượng viện và Tổng thống chỉ định. Thẩm phán công tố và thẩm phán xét xử cùng thuộc ngạch thẩm phán và trong con đường sự nghiệp của mình, một thẩm phán công tố có thể trở thành một thẩm phán xét xử và ngược lại.

Trong việc bổ nhiệm và phân công công tác cho các thẩm phán, có hai cơ quan quản lý đó là Bộ Tư pháp và Hội đồng thẩm phán cao cấp. Đối với thẩm phán xét xử, đơn vị có quyết định cuối cùng là Hội đồng thẩm phán cao cấp còn đối với các thẩm phán công tố, Bộ Tư pháp là đơn vị có thẩm quyền quyết định cuối cùng.

Như vậy Bộ Tư pháp quản lý các Tòa án và bổ nhiệm các thẩm phán.

Một chức năng khác rất quan trọng của Bộ Tư pháp là việc soạn thảo các Dự thảo luật. Trước đây Vụ quản lý các trại giam trực thuộc Bộ Nội vụ nhưng hiện nay đã được đưa về Bộ Tư pháp. Như vậy nếu gộp nhân sự của Bộ Tư pháp, nhân sự các trại giam và nhân sự của các tòa án lại, tổng số người do Bộ Tư pháp quản lý lên tới gần 80000 người. Và Bộ Tư pháp là bộ đứng thứ 5 về tiêu chí nhân sự trong Chính phủ Pháp.

Một vài số liệu về các phương tiện mà các Tòa án ở Pháp có:

- Ngân sách chi cho hoạt động tư pháp: 2% ngân sách chung (mức ngân sách này là khá thấp so với các nước châu Âu khác theo kết quả một cuộc điều tra của Ủy ban châu Âu)

- Về tổ chức hệ thống Tòa án tư pháp
  - ✓ Cơ quan cao nhất là Tòa pháp án: xét xử giám đốc thẩm và tái thẩm (có rất ít trường hợp tái thẩm).
  - ✓ Tiếp theo là Tòa phúc thẩm: Tòa phúc thẩm không nhất thiết được thành lập trên tiêu chí địa giới hành chính.
  - ✓ Tòa án sơ thẩm:
    - Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng gồm 181 Tòa án (tương tự việc thành lập Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng không dựa trên tiêu chí địa giới hành chính). Đợt cải cách lần này cho phép bỏ 21 Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng
    - Tòa án sơ thẩm thẩm quyền hẹp: 150 trên tổng số 475 Tòa án sơ thẩm thẩm quyền hẹp đã bị bỏ
    - Tòa lao động sơ thẩm: 60 trên tổng số 271 Tòa sơ thẩm lao động bị bỏ vì số lượng các vụ án mà các tòa này thụ lý quá ít. Các Tòa sơ thẩm lao động thường gắn liền với hoạt động kinh tế. Chẳng hạn khi một mỏ than đóng cửa thì cũng nên xóa Tòa sơ thẩm lao động tại khu vực này.
    - Tòa án thương mại sơ thẩm: khoảng 60 trên tổng số 271 Tòa thương mại sơ thẩm đã bị xóa. Cách thức tổ chức của Tòa thương mại sơ thẩm cũng đã được thay đổi lại. Cụ thể, trước đây Tòa án thương mại của Pháp có 3 mô hình tổ chức tương ứng với các địa điểm khác nhau: Tòa thương mại theo đúng nghĩa của nó tức là gồm các hội thẩm là các thương nhân, Tòa thương mại của Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng, Tòa án hỗn hợp (Chánh án là thẩm phán chuyên nghiệp và các thành viên khác trong Hội đồng xét xử là các hội thẩm) trong vùng phía Đông của Pháp (đây là mô hình do lịch sử các cuộc chiến tranh Pháp-Đức để lại). Chúng tôi đã thống nhất ba mô hình này thành một theo đó từ bây giờ trở đi thẩm phán của các Tòa án thương mại sơ thẩm là các hội thẩm được lựa chọn từ các thương nhân. Các Tòa thương mại của Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng sẽ không còn thẩm quyền giải quyết các tranh chấp thương mại nữa.

Tôi xin nói thêm về hệ thống tổ chức Tòa án tư pháp tại Pháp.

Cơ quan cao nhất là Tòa pháp án. Đây là một thể chế gần giống như Tòa án

tối cao của Việt Nam nhưng có quyền hạn ít hơn Tòa án tối cao của quý vị. Tòa phá án xét xử giám đốc thẩm đối với kiện quyết định phúc thẩm của 35 Tòa án phúc thẩm và xét xử tái thẩm. Tòa phá án thường bị quá tải trước số lượng đồ sộ các kháng cáo. Để khắc phục tình trạng trên, chúng tôi đã triển khai các hệ thống lọc các kháng cáo vì có rất nhiều kháng cáo được gửi lên Tòa phá án chỉ nhằm mục đích trì hoãn việc thi hành án. Một ủy ban lọc kháng cáo sẽ loại khỏi danh sách các kháng cáo sẽ được Tòa phá án xem xét những kháng cáo không có căn cứ hợp lý. Nếu kháng cáo được Tòa phá án giải quyết, có hai trường hợp: hoặc là Tòa phá án sẽ bác kháng cáo hoặc Tòa phá án sẽ hủy bản án phúc thẩm để chuyển hồ sơ cho một Tòa án phúc thẩm khác thụ lý. Nếu giải pháp mà Tòa án phúc thẩm này đưa ra trùng với giải pháp của Tòa án phúc thẩm ban đầu, Tòa phá án sẽ ra một quyết định với sự thống nhất của các phân tòa của mình nêu định hướng giải quyết vụ việc và gửi cho Tòa án phúc thẩm thứ ba được chỉ định để tiếp tục giải quyết vụ việc và Tòa án phúc thẩm này nhất thiết phải căn cứ vào định hướng này để đưa ra quyết định. Tòa phá án cũng có chức năng tham vấn tức là có thể trình bày quan điểm về quy định của các văn bản pháp luật khi chúng có nội dung khó hiểu hay có thể dẫn tới nhiều cách hiểu khác nhau. Các thẩm phán sẽ yêu cầu Tòa phá án giải thích giúp họ các quy định này. Tòa phá án chỉ xét xử phúc thẩm trong một trường hợp duy nhất rất đặc biệt là khi có khiếu kiện đối với quyết định tạm giam một người trong một khoảng thời gian quá dài mà không có lý do chính đáng. Trong trường hợp này Tòa phá án có thể đưa ra quyết định yêu cầu bồi thường cho nạn nhân.

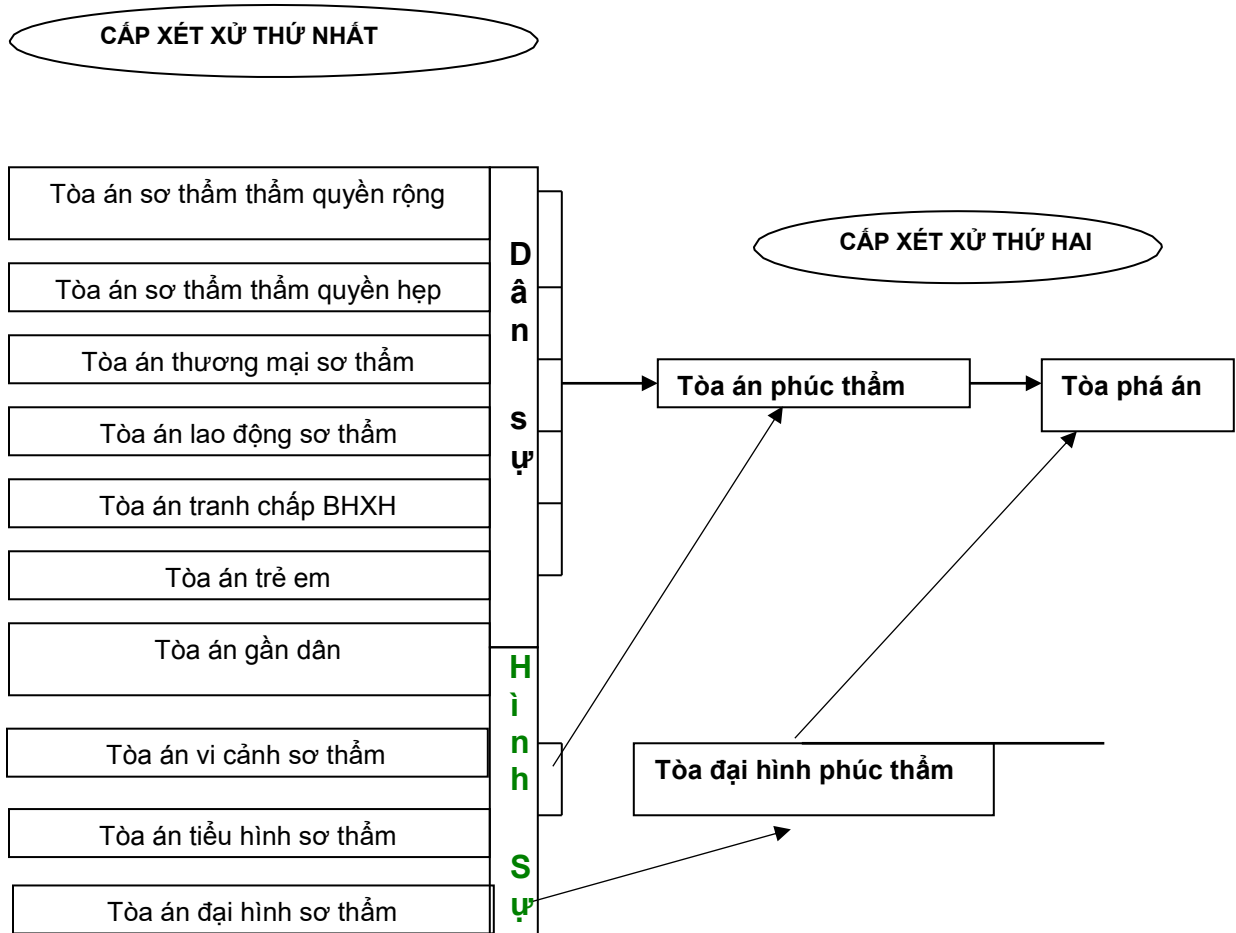
Các thẩm phán xét xử không bị cách chức, đình chỉ công tác hay luân chuyển như các cán bộ hành chính thông thường khác. Không thể điều động một thẩm phán xét xử đến một tòa án khác khi anh ta chưa đồng ý. Người đứng đầu các tòa án phúc thẩm phụ trách về ngân sách và quản lý các tòa án thuộc địa hạt của mình.

Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng là xương sống của tổ chức hệ thống tư pháp. Mỗi tỉnh của Pháp có một hay 2 tòa án loại này. Với đợt cải cách này chúng tôi đã xóa 23 tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng có dưới 10 thẩm phán.

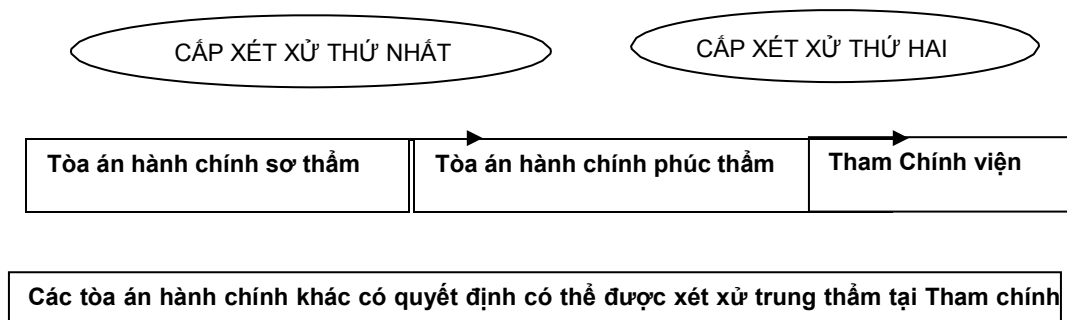
SƠ ĐỒ TỔ CHỨC TÒA ÁN TẠI PHÁP

Ngạch Tư pháp

u8yt

Ngạch hành chính

Các Tòa án làm gì?

Mỗi năm các tòa án dân sự ra khoảng 2,5 triệu bản án trong đó 1 triệu bản

án là của Tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng, chủ yếu liên quan đến mâu thuẫn về hôn nhân và gia đình.

Các Tòa án hình sự của Pháp ở cấp sơ thẩm gồm : Tòa án vi cảnh, Tòa án tiểu hình và Tòa án đại hình. Tòa án tiểu hình (là phân tòa của Tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng) giải quyết nhiều vụ việc hình sự nhất (đây là các khinh tội có mức xử phạt cao nhất là 5 hay 6 năm tù chiếm gần như đa số các vụ án). Mỗi năm các Tòa tiểu hình ở Pháp xét xử khoảng 500 000 người. Tội phạm khu vực đô thị là một vấn đề bức xúc hiện nay của các nước phương Tây. Đây là các vụ việc phạm tội có quy mô vừa và nhỏ. Thường thì số biên bản vụ án mà cảnh sát tư pháp của Pháp lập mỗi năm lên tới con số 5 triệu, đó là các vụ trộm cắp vặt hay các hành vi tấn công nhỏ. Có tới 60% trường hợp trong biên bản không xác định được thủ phạm. Thực vậy tỷ lệ xác định được danh tính của người gây án trong khu vực đô thị không bao giờ vượt qua con số 30%. Đây là một vấn đề đặt ra cho tất cả các nước chứ không chỉ riêng cho nước Pháp. Trong các khu vực đô thị nạn thất nghiệp hoành hành, có các băng đảng... thậm chí nhiều khi thủ phạm gây án cũng không nhớ nổi anh ta đã tiến hành hành vi vi phạm pháp luật hình sự ở đâu nữa bởi vì cả đêm hôm đó anh ta đã thực hiện rất nhiều vụ ăn cắp.

Ở Pháp có khoảng 8 000 thẩm phán và khoảng 22 000 nhân viên làm việc trong các Tòa án. Con số thẩm phán như thế là khá đủ nhưng số lượng nhân viên mà chúng tôi có là khá thấp. Tuy vậy do hạn chế về ngân sách, chúng tôi không thể tuyển thêm nhân viên tòa án. Do vậy với việc thay đổi bản đồ tư pháp, xóa bỏ một số lượng nhất định các tòa án, chúng tôi có thể tập trung được nguồn lực, giúp các Tòa án hoạt động hiệu quả hơn.

Chúng tôi gặp phải một vấn đề khá đặc biệt đó là các vụ án có liên quan đến trẻ vị thành niên. Hàng năm, Tòa án phải giải quyết khoảng 150 000 vụ việc liên quan đến trẻ em. Và đặc thù của các vụ việc này là cần phải giải quyết càng sớm càng tốt và không có chuyện gác hồ sơ lại. Thật vậy khi có việc trẻ em vi phạm pháp luật hình sự ở mức độ chưa nghiêm trọng, chúng tôi thường can thiệp ngay qua hình thức hòa giải và không nhất thiết phải đưa vụ việc ra tòa. Chính phủ Pháp khá mạnh tay trong lĩnh vực này nhằm răn đe, giáo dục và ngăn ngừa tội phạm.

Trong tất cả các hệ thống tư pháp, vấn đề trợ giúp pháp lý luôn là một vấn đề then chốt. Ở Việt Nam, khi thành lập các Tòa án khu vực sẽ nói rộng khoảng cách giữa người dân và cơ quan xét xử. Rõ ràng việc tiếp cận pháp lý của người dân sẽ khó khăn hơn. Không chỉ có việc tiếp cận về mặt khoảng cách mà cần phải tính đến cả việc tiếp cận về mặt tài chính. Pháp là nước cung cấp cho người dân nhiều dịch vụ hỗ trợ pháp lý nhất trong tất cả các nước châu Âu. Gần một nửa số người bị kết án trong các vụ việc hình sự và một phần tư số người có liên quan đến các vụ việc dân sự được hưởng trợ giúp pháp lý. Tuy vậy mặt tiêu cực của hỗ trợ pháp lý là việc thù lao mà các luật sư được hưởng khi thực hiện hỗ trợ pháp lý do Nhà nước trả khá thấp. Tuy vậy một năm Nhà nước phải chi khoảng 300 triệu ơ-rô cho công tác hỗ trợ pháp lý (ngân sách cho hoạt động tư pháp là 6 tỷ ơ-rô, chiếm 2 % tổng ngân sách nhà nước).

Trong lĩnh vực pháp luật dân sự, phần lớn các vụ việc được đưa ra trước Tòa án có liên quan đến hôn nhân và gia đình: quyền được nuôi con, nghĩa vụ cấp dưỡng và các vụ việc liên quan đến sống thử (chung sống trước hôn nhân).

Thời hạn thụ lý vụ án là điều mà người dân thường chê trách các Tòa án. Cần phải tiến hành các điều tra chính xác về tình hình dân số để bố trí số lượng tòa án phù hợp. Nguyên nhân chậm trễ rất nhiều: do thẩm phán, do luật sư, do phải xác minh và giám định kỹ thuật... Thường thì, thời gian trung bình thụ lý một vụ việc là 14 tháng tại Tòa án phúc thẩm, 7 tháng tại Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng và 4 tháng trước Tòa sơ thẩm thẩm quyền hẹp. Đây là các con số tính trung bình vì trong thực tế có những vụ án thời hạn thụ lý rất ngắn và có những vụ thời gian thụ lý là rất nhiều năm. Những vụ án kéo dài thường gặp trong trường hợp Tòa án lao động vốn là một cơ chế tòa án với thành phần xét xử ngang số (số lượng người làm công tương đương với số lượng chủ sử dụng lao động). Thường thì giữa hai lực lượng này không có sự thống nhất khi xét xử (chiếm tới 60%) và cần đến sự can thiệp của một thẩm phán của Tòa án sơ thẩm thẩm quyền hẹp. Vốn dĩ các thẩm phán của Tòa án sơ thẩm thẩm quyền hẹp cũng khá bận rộn. Hơn nữa số lượng kiện phúc thẩm trong các vụ án lao động rất lớn. Tất cả các yếu

tổ này giải thích tại sao Tòa án lao động sơ thẩm giải quyết các vụ việc một cách khá chậm chạp. Thêm vào đó những người kiện chủ sử dụng lao động thường lại là người nghèo, bị đuổi việc. Thông thường một vụ việc trước Tòa án lao động sơ thẩm kéo dài từ 2-3 năm.

Tỷ lệ kiện phúc thẩm đối với các bản án của Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng là 12%, của Tòa sơ thẩm thẩm quyền hẹp là 4%, của Tòa án thương mại sơ thẩm là 14% và 72% đối với Tòa án lao động sơ thẩm.

Trong lĩnh vực pháp luật hình sự, thẩm phán công tố có vai trò trung tâm trong hoạt động tố tụng hình sự. Như tôi đã nói, trong quá trình công tác, thẩm phán công tố có thể trở thành thẩm phán xét xử và ngược lại. Tuy thế, quy chế pháp lý của thẩm phán công tố và quy chế pháp lý của thẩm phán xét xử cũng có những điểm khác biệt nhất định.

Thẩm phán xét xử hoàn toàn độc lập trong tác nghiệp trong khi thẩm phán công tố chịu sự chỉ đạo của Bộ trưởng Bộ Tư pháp và của Tổng thư ký Bộ Tư pháp. Tuy vậy, việc chỉ đạo này phải tuân thủ những nguyên tắc hạn chế nhất định. Thật vậy, Bộ trưởng Bộ Tư pháp không thể yêu cầu thẩm phán công tố không được truy tố một vụ việc nhất định mà chỉ được yêu cầu truy tố bằng văn bản theo một thủ tục nhất định. Tuy vậy, rất ít khi có yêu cầu truy tố từ Bộ Tư pháp. Dẫu vậy, đã có trường hợp như thế xảy ra: tuần trước ở Paris đã có một vụ việc liên quan tới một sai phạm nghiêm trọng trong công tác xét xử. Một người đã từng phạm tội hiếp dâm trẻ em lại một lần nữa thực hiện hành vi này. Thẩm phán điều tra đã ra lệnh bắt giữ anh ta. Đối tượng đã khiếu kiện quyết định của thẩm phán điều tra lên Tòa phúc thẩm Paris và Tòa đã tuyên giữ nguyên quyết định của này. Tuy vậy khi đánh máy bản án, thư ký Tòa đã ghi nhầm chữ «y án» thành «hủy quyết định» dẫn tới việc tội phạm hình sự nguy hiểm liên quan được thả tự do. Khi đó, Tổng thống Pháp đang công tác tại nước ngoài thông qua Bộ trưởng Bộ Tư pháp yêu cầu Viện trưởng Viện Công tố bên cạnh Tòa án phúc thẩm Paris khiếu kiện sửa quyết định của Tòa phúc thẩm do có lỗi đánh máy. Cuối cùng người phạm tội đã bị đưa trở lại nơi giam giữ.

Như tôi đã trình bày, tội phạm có quy mô vừa và nhỏ có số lượng vụ việc rất lớn tại phương Tây nói chung và ở Pháp nói riêng. Còn đối với các trọng

tội, từ những năm 1950, tại Pháp số lượng vụ án không thay đổi: số lượng vụ giết người khoảng 1 000 vụ mỗi năm (với tỷ lệ xác định được đối tượng gây án khá cao khoảng 90%), và khoảng 2 000 vụ trọng tội liên quan đến tình dục (tình dục trẻ em, cha mẹ hiếp dâm con cái).

Đâu là mối quan hệ giữa cơ quan công tố và cơ quan điều tra?

Tại Pháp nghiệp vụ điều tra do cảnh sát tư pháp tiến hành. Ba cơ quan đảm nhiệm chức năng cảnh sát tư pháp gồm: cơ quan công an (Vụ Công an trung ương), cơ quan cảnh sát tư pháp (Vụ cảnh sát tư pháp trung ương) (hai cơ quan này đều trực thuộc Lực lượng Cảnh sát quốc gia là đơn vị hành chính dân sự, trực thuộc Bộ Nội vụ về mặt cơ cấu tổ chức và hoạt động) và Quân cảnh quốc gia (là đơn vị quân sự về cơ cấu tổ chức thuộc Bộ Quốc phòng nhưng về hoạt động lại do Bộ nội vụ quản lý).

Trong hệ thống tư pháp của Pháp công tố viên có vai trò trung tâm đối với hoạt động điều tra (điều 41 của Bộ luật tố tụng hình sự). Điều 19 của Bộ luật tố tụng hình sự quy định không thể để tình trạng công tố viên không có thông tin nào từ cơ quan điều tra: sĩ quan cảnh sát tư pháp phải thông báo ngay cho Viện trưởng Viện Công tố bên cạnh Tòa sơ thẩm những trọng tội, khinh tội và tội vi cảnh mà họ phát hiện được. Sau khi kết thúc công việc, họ phải gửi thẳng cho Viện trưởng Viện Công tố bên cạnh Tòa sơ thẩm bản chính và bản sao có chứng thực tất cả những biên bản mà họ đã lập cũng như những văn bản và tài liệu liên quan và các đồ vật đã tịch thu.

Các cảnh sát và quân cảnh liên hệ với cơ quan công tố qua điện thoại 24h/24 để báo cáo ngay lập tức về các hoạt động điều tra và xin chỉ đạo điều tra. Mọi điều tra đang tiến hành hay mọi việc giam giữ đang được áp dụng đều được thông báo cho cơ quan công tố. Cơ quan điều tra báo cáo qua điện thoại cho cơ quan công tố về vi phạm hình sự, các yếu tố thu thập được cũng như các lời khai buộc tội... Công tố viên có thể yêu cầu điều tra bổ sung (khám xét nhà ở của người bị tình nghi, lấy thêm lời khai của nhân chứng, thực hiện đối chất...). Sĩ quan cảnh sát tư pháp có nghĩa vụ thực hiện các yêu cầu này và báo cáo lại cho cơ quan công tố qua điện thoại. Cuối cùng công tố viên sẽ ra quyết định hoặc là không truy tố vụ việc do thiếu chứng cứ hoặc là truy tố vụ việc. Mỗi ngày một thẩm phán công tố

của Lyon nhận khoảng 60-90 cuộc gọi của cơ quan điều tra và ra khoảng 50 quyết định. Cách thức báo cáo qua điện thoại được áp dụng phổ biến từ năm 1990. Trước đó chỉ trong các trường hợp vi phạm nghiêm trọng hay có áp dụng biện pháp tạm giữ, cơ quan điều tra mới gọi điện thoại cho cơ quan công tố.

Từ 15 năm nay, vai trò của thẩm phán công tố trong hoạt động điều tra được tăng cường đáng kể. Tuy vậy một khi công việc của thẩm phán công tố nhiều lên lại đặt ra vấn đề thiếu nhân sự. Thường thì trong một Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng chỉ có 2 thẩm phán công tố trong khi về nguyên tắc để trả lời điện thoại cho cơ quan điều tra 24h/24 và trước diễn biến của tình hình tội phạm hình sự hiện nay ít nhất mỗi tòa như vậy cần 4 thẩm phán công tố. Như vậy cần xóa những tòa án nhỏ với hai thẩm phán công tố để tập trung nguồn lực, cải thiện chất lượng tư pháp.

Hiện nay, có một xu hướng rất đáng quan tâm đó là việc giải quyết vụ việc nhỏ thông qua người hòa giải hay người được thẩm phán công tố ủy quyền thay vì phải đến Tòa án: mỗi năm Tòa án tiểu hình sơ thẩm xét xử khoảng nửa triệu vụ việc và cũng có chừng ấy vụ việc được giải quyết qua con đường hòa giải hay qua một người được thẩm phán công tố ủy quyền.

Hiện nay Pháp cũng học tập cách thức của Mỹ đối với các vụ việc có quy mô trung bình theo đó thẩm phán công tố đề nghị với người phạm tội một mức phạt tù (3 hay 6 tháng...), nếu người này đồng ý, thẩm phán công tố sẽ trình lên thẩm phán xét xử và thông thường thẩm phán xét xử sẽ đồng ý với mức phạt này. Còn nếu đương sự không đồng ý, vụ việc sẽ được đưa ra xét xử trước Tòa án.

Càng đi sâu vào quá trình cải cách chúng tôi càng nhận thấy việc cải cách tư pháp không quan trọng bằng việc thay đổi bản đồ tư pháp. Tuy vậy, trong đợt cải cách này, chúng tôi ít nhiều đã có những bước tiến trong cải cách tư pháp trong lĩnh vực hình sự. Gần đây, ở Pháp có vụ Outreau với việc thẩm phán điều tra ra quyết định giam nhằm trong 3 năm 17 người bị cho là hiếp dâm trẻ em đã làm xáo trộn dư luận: khi một thẩm phán làm việc một mình dễ dẫn tới quyết định sai. Đây là bài học về nguyên tắc làm việc tập thể cũng đồng thời là định hướng cải cách tư pháp của chúng tôi.

Phải làm việc tập thể bởi vì khi một người đưa ra quyết định rất dễ bị nhầm lẫn nhất là trong bối cảnh các quy định pháp luật ngày càng trở nên phức tạp. Từ năm 2010, các thẩm phán điều tra sẽ làm việc theo nguyên tắc này.

Chúng tôi có một vài tiêu chí đối với việc thành lập, duy trì hay xóa bỏ một Tòa án:

- Về nhân sự một Tòa án phải có ít nhất 10 thẩm phán trong đó ít nhất là 3 thẩm phán công tố.
- Thứ hai ít nhất phải có một khối lượng công việc như sau: mỗi năm phải xử lý trên 1 500 vụ án dân sự và trên 2 500 vụ án hình sự. Sở dĩ có tiêu chí này bởi vì phải có một tần số thụ lý vụ việc nhất định thì các thẩm phán mới có thêm kiến thức và kinh nghiệm xử lý, đảm bảo được hiệu quả của công tác xét xử.

Tuy nhiên vẫn có các ngoại lệ là việc giữ lại một số Tòa án tại một số vùng hẻo lánh có số vụ việc xử lý thấp hơn ngưỡng đặt ra để tránh tình trạng người dân phải đi quá xa mới có thể tiếp cận được các dịch vụ tư pháp. Trong các khu vực có tòa án bị xóa, một *Cửa tư pháp lục sự* được thành lập. Ở mỗi Cửa tư pháp có một lục sự túc trực để cung cấp cho người dân các thông tin pháp luật, định hướng và giúp cho người có nhu cầu giải quyết vụ việc trong việc liên hệ với các tòa án hay các đơn vị trung gian, hòa giải. Cửa tư pháp lục sự cũng định hướng đương sự trong việc liên hệ với các văn phòng luật sư, các điểm tiếp cận pháp luật, các tổ chức trợ giúp... Tại đây, người dân cũng có thể nộp đơn kiện tại một Tòa án trên địa bàn của Tòa phúc thẩm nếu như thủ tục khởi kiện không đòi hỏi người đại diện và có thể biết thông tin về diễn biến của thủ tục tố tụng đang được tiến hành.²

---

² **Ông Marc MOINARD:** Ở Việt Nam theo tôi được biết, hiện nay địa giới hành chính và địa giới tư pháp là một và đơn vị là huyện. Ở Pháp, địa giới hành chính không rộng bằng địa giới tư pháp. Tuy vậy, chúng tôi đã tiến hành làm nhiều địa giới hành chính khi gộp lại trùng với một địa giới tư pháp mà không làm phân tách một địa giới hành chính liên quan. Cụ thể không có chuyện có một địa giới tư pháp trùng với 2,5 địa giới hành chính, mà chỉ có thể trùng với 2 hoặc 3 địa giới hành chính mà thôi. Cũng tại đất nước chúng tôi, không có chuyện khoảng cách để một người dân tới được Tòa án lớn hơn một giờ đi đường. Trước đây, trong các Tòa án nhỏ mà chúng tôi đã xóa, thẩm phán xét xử chỉ ở trụ sở 1 hay 2 lần một tuần. Với bản đồ tư pháp mới, tức là với việc tập trung nguồn lực để thành lập các Tòa án mới, thẩm phán luôn có mặt tại Tòa án. Cần phải nhận thức rằng dù có Tòa án gần dân, nhưng nếu người dân không tiếp cận được với thẩm phán thì cũng

III. Đào tạo thẩm phán

Để trở thành thẩm phán phải thỏa mãn các điều kiện nhất định về bằng cấp. Trước hết phải thi đỗ kỳ thi vào Trường thẩm phán quốc gia sau khi đã có bằng cử nhân Luật. Đây là một kỳ thi rất khó. Sau đó các học viên sẽ theo học một chương trình đào tạo trong vòng 31 tháng với 3 phần. Đầu tiên là phần lý thuyết chủ yếu được giảng dạy tại thành phố Bordeaux đề cập tất cả các lĩnh vực pháp luật trong đó có phần luật về tố tụng hình sự với các bài giảng về cơ cấu tổ chức lực lượng cảnh sát, lực lượng quân cảnh và các nhiệm vụ, quyền hạn của thẩm phán công tố, các hoạt động điều tra

---

chẳng có nghĩa lý gì! Tại Pháp, đối với các khu vực xa xôi, hẻo lánh, có các phiên xét xử di động: hàng tháng thẩm phán tới các khu vực này một hay hai lần để xử lý các vụ việc.

Quý vị đã đề cập việc đặc thù địa lý của Việt Nam khác với của Pháp. Quả thực ở Pháp, các vùng núi có rất ít người sinh sống vì dân cư chủ yếu tập trung trong các thành phố và các vùng đồng bằng. Thực ra ở Pháp, số vụ án trong các vùng núi rất ít. Và trong các khu vực này người ta chủ yếu dùng phương thức trung gian, hòa giải để giải quyết xung đột. Pháp luật hình sự của Pháp cũng đi theo hướng này tức là người trung gian, hòa giải do thẩm phán công tố lựa chọn sẽ đứng ra giải quyết các vụ xung đột nhỏ (cãi nhau, đánh lộn, hành vi phá hoại nhỏ) dưới sự giám sát của thẩm phán: hiện nay cứ hai vụ việc thì có một vụ được xử lý bằng cách thức này. Tuy vậy trong lĩnh vực dân sự, trung gian, hòa giải chưa thực sự phát huy tác dụng vì vấp phải sự phản đối của các luật sư. Quý vị có thể dễ dàng hình dung lý do tại sao các luật sư lại có quan điểm như thế. Hậu quả là con số vụ án dân sự của Pháp rất lớn, lên tới 2,5 triệu vụ việc mỗi năm. Ở Pháp có vẻ như người dân còn quá lạm dụng việc đưa vụ việc của họ ra trước Tòa án. Một trong những giải pháp mà Việt Nam có thể áp dụng là Tòa án di động được tổ chức vào các ngày chợ phiên trong các khu vực miền núi nơi đông bào các dân tộc thiểu số sinh sống.

Đối với các vụ việc hình sự nhỏ như tôi trình bày ở trên, về nguyên tắc cảnh sát không có quyền đứng ra giải quyết. Vai trò của cảnh sát là ghi nhận vi phạm, bắt thủ phạm và hoàn thiện hồ sơ chuyển cho cơ quan công tố để đưa thủ phạm ra trước Tòa án. Thực tế thì đối với các vụ việc này, nhiều khi cảnh sát cùng với các bên tìm ra một cách thức giải quyết nếu xét thấy không thực sự cần sự can thiệp của thẩm phán. Cảnh sát sẽ gọi điện cho thẩm phán công tố xin chỉ đạo. Ví dụ: khi một người phá cửa của một người hàng xóm, thẩm phán công tố sẽ nói với cảnh sát là yêu cầu người hàng xóm chứng minh được cửa nhà anh ta bị hỏng trong một thời gian là 15 ngày. Đối với các vụ việc quan trọng hơn một chút, một người được thẩm phán công tố ủy quyền sẽ xem xét giải quyết vụ việc.

Chúng ta tiến hành cải cách tư pháp là bởi vì hệ thống tư pháp hiện tại hoạt động chưa thực sự hiệu quả. Tuy vậy, không có cuộc cải cách tư pháp nào lại không kéo theo tổn thất nhất định (tăng khoảng cách địa lý cho người dân trong việc tiếp cận các dịch vụ pháp lý, nhiều cán bộ tư pháp phải đi làm xa...). Cải cách rất khó khăn vì đụng chạm đến lợi ích chính đáng của nhiều người. Tuy thế vẫn phải tiến hành vì sau một thời gian sự phân bố dân số thay đổi và hơn nữa sự hạn hẹp về ngân sách đòi hỏi tăng hiệu quả công việc của thẩm phán.

Tôi xin chia sẻ kinh nghiệm của Pháp: trong các cuộc họp mà chúng tôi tổ chức để nói về đổi mới tư pháp có rất nhiều ý kiến phản đối, các Chính phủ nào có ý tưởng này đều mất rất nhiều cử tri ủng hộ cho nên rất nhiều Bộ trưởng Bộ Tư pháp mà tôi có dịp làm việc cùng đã nói với tôi khi họ vừa nhậm chức là đừng động đến cải cách tư pháp.

(tạm giữ, khám xét...). Phần thứ hai là phần thực hành: các học viên được áp dụng các kiến thức đã học vào thực hành tại các tòa án dưới sự chỉ đạo của thẩm phán đã được bổ nhiệm, chẳng hạn họ sẽ trả lời điện thoại và ra mệnh lệnh cho điều tra viên với sự giám sát của thẩm phán chuyên nghiệp. Trong quá trình đào tạo có các cuộc gặp gỡ giữa các học viên với thủ trưởng các cơ quan điều tra để tìm hiểu về nghề, nghiệp vụ điều tra và cách thức phối hợp hoạt động với thẩm phán công tố. Học viên có một tuần thực tập tại cơ quan cảnh sát và một tuần tại cơ quan quân cảnh. Trong các dịp này, học viên được chứng kiến việc áp dụng các biện pháp tạm giam, việc lấy lời khai của nhân chứng và của người bị hại, được thực hiện theo dõi nghiệp vụ, có mặt tham gia thẩm vấn hay khám xét... Mục đích của các đợt thực tập nhận thức này là xem quy định của Bộ luật tố tụng hình sự được áp dụng trong thực tế như thế nào. Sau đó có kỳ thi ra trường với thứ tự xếp loại của các học viên trên cơ sở đó lựa chọn chức vụ thẩm phán sẽ đảm nhiệm. Cuối cùng, có 4 tháng hoàn thiện chức vụ thẩm phán.

Hiện nay người dân hay gửi đơn lên Tòa án châu Âu. Thực ra thì dù Tòa án châu Âu có ra quyết định thì quyết định này chỉ có ý nghĩa trên lĩnh vực tinh thần bởi vì Tòa án châu Âu không thể thay đổi bản án do tòa án của Pháp tuyên.

IV. Phương pháp và hoàn cảnh triển khai việc thay đổi bản đồ tư pháp tại Pháp

Trước khi trình bày về nội dung các phương pháp, tôi xin đề cập việc tin học hóa các tòa án tại Pháp. Một trong các vấn đề lớn đặt ra đối với công tác tư pháp tại Pháp không phải sự độc lập của các thẩm phán xét xử (thẩm phán xét xử hoàn toàn độc lập khi đưa ra quyết định), cũng không phải mối liên hệ giữa cơ quan công tố và cơ quan điều tra (quan hệ này bình thường và được giới hạn) mà đơn giản là sự hoạt động theo kiểu cơ quan hành chính của các tòa án. Liệu có thể coi là chuyện bình thường nếu sau khi Tòa tuyên án cần đợi một tháng sau mới có được bản sao của bản án? Tại sao lại có sự chậm trễ đến như vậy? Đây đơn giản bởi vì Tòa án vẫn còn hoạt động theo phong cách hành chính. Một trong các giải pháp được triển khai từ 20-30 năm nay tại Pháp là quá trình tin học hóa các công đoạn của thủ tục xét xử. Không thể nghĩ rằng chỉ cần tin học hóa là có thể giải quyết

được vấn đề hoạt động mà chính việc tổ chức lại việc triển khai các công đoạn nghiệp vụ mới tạo điều kiện cho việc tin học hóa phát huy được hết tác dụng. Tôi xin nêu ví dụ: cơ quan điều tra chuyển cho Tòa án hồ sơ vụ việc. Để có được bản án, hồ sơ này phải qua tay của hơn 10 người (người thì ghi vụ án vào sổ của Tòa án, người thì ghi biên bản của các lần lấy lời khai, người thì phụ trách việc đưa các bản của hồ sơ cho các thẩm phán, người thì đến tham gia vào phiên xét xử, người thì phụ trách việc thảo bản án...). Rõ ràng ở đây có sự chia nhỏ quá chi tiết công việc. Với đợt cải cách này, thông qua việc tin học hóa, chỉ cần 1 người đảm nhiệm các công đoạn trên từ A đến Z. Tuy vậy, dù tin học hóa là chìa khóa của việc nâng cao hiệu quả công việc, cần phải tổ chức lại việc tiến hành các hoạt động nghiệp vụ. Bằng cách thức này, các biên bản của cơ quan cảnh sát được chuyển đến máy tính của các tòa án rất nhanh chóng và kịp thời.

Tôi xin nêu thêm một ví dụ khác là quyết định yêu cầu trả nợ trong pháp luật dân sự. Đây là một thủ tục tư pháp nhanh cho phép chủ nợ buộc khách nợ của mình thực hiện nghĩa vụ thanh toán của anh ta. Chủ nợ gửi yêu cầu bằng văn bản đến Tòa án kèm theo giấy ghi nợ. Thẩm phán không cần phải triệu tập các bên liên quan đến có thể ra lệnh trả nợ. Nếu khách nợ vẫn cố tình không thực hiện nghĩa vụ, chủ nợ có thể khiếu kiện phúc thẩm. Thủ tục ra lệnh trả nợ hiện nay đang được tin học hóa, có nghĩa là thẩm phán sẽ nhận tất cả các văn bản liên quan và trả lời đương sự thông qua thư điện tử.

1. Phương pháp triển khai bản đồ tư pháp mới ở Pháp

Ai sẽ là người phải dẫn thân vào cuộc cải cách? Đó phải là những cán bộ nhà nước cấp cao nhất. Ở Pháp, trong lần cải cách này, đó là Bộ trưởng Bộ Tư pháp, bà Rachida Dati. Trong buổi họp tổ chức công khai đầu tiên để đề cập vấn đề cải cách bản đồ tư pháp, Thủ tướng François Fillon đã có mặt và chỉ 3 tuần sau đó Tổng thống Nicolas Sarkozy đã tuyên bố việc thay đổi bản đồ tư pháp là một lĩnh vực ưu tiên. Tại đất nước chúng tôi, người ta thường nghĩ đây là một cuộc cải cách không thể thực hiện được. Tổng thống Pháp thực sự đã nhập cuộc và đây là lần đầu tiên kể từ 50 năm qua một vị tổng thống chính thức tuyên bố sẽ tiến hành công việc khó khăn này bởi vì đây là cải cách đầu tiên mở màn cho một chuỗi các cải cách sẽ được

tiến hành tại Pháp liên quan đến tất cả các Bộ của Pháp được xác định trong Chương trình toàn diện về thay đổi cơ cấu tổ chức. Cần phải xóa các cơ quan, đơn vị hoạt động không hiệu quả. Tại mỗi Bộ đều có một Vụ Thanh tra có chức năng đề xuất cải cách. Trong khuôn khổ chung của chiến lược thay đổi các chính sách công, bản đồ tư pháp mới là cải cách đầu tiên.

Cần thống nhất và trao đổi với những người liên quan đến đợt thay đổi bản đồ tư pháp. Tuy nhiên, việc thống nhất này rất hạn chế, vì bằng cách này hay cách khác, tất cả những ai hoạt động trong lĩnh vực tư pháp có quyền lợi liên quan bị tác động đều phản đối đợt cải cách này. Do vậy, chúng tôi đã dùng biện pháp áp đặt song song với việc đến thực địa để giải thích lý do vì sao phải tiến hành thay đổi bản đồ tư pháp và trình bày các phương tiện và biện pháp có thể triển khai để tạo điều kiện tốt cho việc thực hiện đợt cải cách này.

Phương pháp

(1) Tổng số 350 tòa án đã bị xóa. Để đảm bảo hoạt động xét xử trong giai đoạn chuyển đổi, chúng tôi đã đưa ra thời hạn xóa cho từng loại tòa án theo đó sau 1 năm các tòa án lao động sơ thẩm trong danh sách xóa sẽ ngừng hoạt động. Thời hạn ngừng hoạt động cho các tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng và tòa án sơ thẩm thẩm quyền hẹp lần lượt là 3 và 2 năm.

Lộ trình

27/6/2007	Thành lập ủy ban tư vấn về bản đồ tư pháp và phát động chương trình đổi mới bản đồ tư pháp
30/9/2007	Hạn cuối cùng để chánh án các tòa phúc thẩm gửi đề xuất, kiến nghị về Bộ Tư pháp
3/2008	Thành lập bộ phận điều tra
31/12/2008	Áp dụng bản đồ tư pháp mới đối với các tòa lao động
1/1/2009	Áp dụng đối với tòa án thương mại sơ thẩm
31/12/2009	Áp dụng đối với tòa án sơ thẩm thẩm quyền hẹp
31/12/2010	Áp dụng đối với tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng

(2) Trợ giúp xã hội: Câu hỏi đặt ra là có bao nhiêu người sẽ bị luân chuyển công tác trong đợt cải cách này? 1 500 người sẽ phải đến làm việc trong các Tòa án khác trong đó 300 người là thẩm phán và 1 200 người là nhân viên tòa án. Nhân viên tòa án là những người được hưởng một mức lương thấp hơn thẩm phán nên việc luân chuyển công tác của họ đặt ra nhiều khó khăn hơn. Tổng thư ký và hơn 20 người khác thuộc Bộ Tư pháp đã nghiên cứu tất cả các vấn đề có thể xảy ra sau khi tiến hành cải cách và đã đến gặp từng cán bộ, công chức liên quan. Bộ Tư pháp đã quyết định trợ cấp cho mỗi người thuộc đối tượng phải chuyển nơi làm việc một khoản tiền khá lớn là 15 000 euro. Thực tế cho thấy có những người không hề muốn rời tòa án nơi họ đã công tác. Chẳng hạn như miền Nam của nước Pháp là nơi có khí hậu dễ chịu hơn miền Bắc nên ai cũng muốn đến đó công tác và sinh sống. Trong đợt cải cách này, chúng tôi cũng đã quyết định sẽ có một khoản phụ cấp bổ sung cho những người phải chuyển tới làm việc tại miền Bắc. Trong công tác trợ giúp xã hội, chúng tôi đã thành công và đây là lần đầu tiên Bộ Tư pháp cử cán bộ đến gặp từng người phải chuyển nơi công tác. Mô hình của Bộ Tư pháp đã được các Bộ khác học tập theo.

(3) Chúng tôi cũng không mong muốn việc các thẩm phán công tác quá lâu tại một khu vực nào đó bởi vì khi họ đã định cư tại đó, họ sẽ quen biết nhiều người và một ngày kia họ có thể sẽ phải xét xử những người quen biết nên có thể sẽ không đảm bảo được nguyên tắc xét xử khách quan, vô tư. Cho nên, chúng tôi đã quyết định Chánh án và Viện trưởng Viện Công tố không thể công tác quá 7 năm tại một Tòa án. Một thẩm phán xét xử có thể công tác mãi mãi tại một Tòa án nhưng được khuyến khích chuyển nơi công tác. Thẩm phán công tố thường công tác tại một Tòa án nào đó từ 4-5 năm, sau đó chuyển sang nơi làm việc khác.

Như vậy chúng tôi đã dành một khoảng thời gian nhất định để triển khai việc xóa Tòa án, sau đó chúng tôi đã tiến hành trợ giúp tài chính cho những người phải chuyển đến làm việc tại một Tòa án khác và đã ban hành các văn bản hướng dẫn việc triển khai bản đồ tư pháp mới.

(4) Vấn đề lớn nhất đã phát sinh là vấn đề giải quyết nơi làm việc. Sau khi luân chuyển công tác của các thẩm phán và nhân viên tòa án, cần sắp xếp

một nơi làm việc mới có các điều kiện làm việc đạt chuẩn cho họ. Trên phương diện nhân sự, khi một tòa án tiếp nhận những thẩm phán và nhân viên của một tòa án khác chuyển sang, phải lo phân công những người này vào vị trí công tác nào cho phù hợp. Bộ Tư pháp đã thành lập các nhóm công tác để theo dõi và đánh giá việc bố trí công tác cho các đối tượng này để tránh việc họ phải chịu thiệt thòi. Có khi phải thuê, mua hay xây mới văn phòng để làm nơi làm việc cho họ.

Về tính độc lập của thẩm phán công tố: Có ý kiến cho rằng thẩm phán công tố phải được độc lập trong việc đưa ra quyết định. Ở Pháp, thẩm phán công tố phải tuân thủ chính sách hình sự. Tôi xin nêu một ví dụ: giả sử sự kiện pháp lý là một người lái xe trong tình trạng say rượu, nếu các thẩm phán công tố độc lập, có người sẽ quyết định truy tố nhưng có thẩm phán công tố lại quyết định không. Đây là điều không thể chấp nhận được. Các thẩm phán công tố phải tuân thủ và thực hiện chính sách hình sự do Chính phủ quy định. Các thẩm phán công tố chỉ độc lập khi đưa ra quyết định cho từng vụ việc cụ thể trên cơ sở là tính đặc thù của vụ việc.

SOURCE: Hội thảo quốc tế "Đổi mới hệ thống tổ chức Tòa án". Nhà Pháp luật Việt Pháp. Hà Nội, ngày 29-30/10/2008 (Bản dịch của Nhà Pháp luật Việt – Pháp)